

Aleksandra Włodarska

Z problematyki oględzin w procesie karnym

Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy 17 (4), 71-85

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aleksandra Włodarska

Uniwersytet Wrocławski, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
doktorantka w Katedrze Kryminalistyki
e-mail: awlodarska@interia.eu

Z problematyki oględzin w procesie karnym

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono problematykę oględzin będących czynnością dowodową w procesie karnym i mającą ogromne znaczenie w dziedzinie kryminalistyki. W oparciu o regulę stosowania siedmiu złotych pytań, które zostały wprowadzone przez H. Grossa, oględziny zmierzają do wyjaśnienia okoliczności przestępstwa, ale także, jaki miało ono charakter. Pytania stanowią pomoc w uzyskiwaniu informacji i ich uporządkowaniu.

Oględziny zostały scharakteryzowane pod względem ogólnym, z dokonaniem charakterystyki oględzin miejsca, osoby, rzeczy i zwłok w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania karnego. W treści artykułu poruszone zostały kwestie dotyczące tego, kto może dokonać oględzin i w jakim zakresie, kiedy można ich dokonać, w jaki sposób powinny zostać przeprowadzone oględziny.

Słowa kluczowe: oględziny, zabezpieczanie miejsca przestępstwa, opinia biegłego, organ procesowy, zasady kryminalistyczne.

1. Oględziny miejsca, osoby, rzeczy, zwłok

Oględziny są czynnością dowodową, regulowaną przede wszystkim przepisami Kodeksu postępowania karnego (k.p.k.), która ma na celu zebranie materiału dotyczącego popełnionego przestępstwa, a następnie poddanie go analizie.

W oględzinach należy ująć wszystkie elementy, które są związane z analizowanym przestępstwem i przebadać je fragment po fragmencie. W kryminalistyce spotykamy się z tym, co ułatwia rozwiązanie danej sprawy przede wszystkim dzięki nie tylko technice, która intensywnie się rozwija, ale także dzięki podwyższonemu poziomowi wiedzy ludzi specjalizujących się w danej dziedzinie.

Kodeks postępowania karnego odnosi się w art. 207 oraz art. 209 do oględzin: miejsca zdarzenia, osoby, rzeczy, a także zwłok.

Miejsce zdarzenia jest obszarem, na którym zostają podejmowane działania obejmujące czynności taktyczno-techniczne dokonywane w ramach procesu karnego, polegające na systematycznych szczegółowych spostrzeżeniach, badaniach, analizach przeprowadzanych w danym miejscu, mających na celu odtworzenie przebiegu zdarzenia, utrwalenie i ujawnienie śladów, a także źródeł informacyjnych. T. Hanausek definiuje miejsce zdarzenia jako

„[...] wycinek przestrzeni bądź pomieszczenia lub całe pomieszczenie, w którym mogą się znajdować ślady lub inne rzeczowe źródła informacji o określonym zdarzeniu, jego przebiegu, osobach w nim uczestniczących oraz o rolach, jakie osoby te odegrały w tym zdarzeniu”¹.

Ze względu na właściwości miejsca zdarzenia oraz rodzaj przestępstwa, a także w zależności od rodzaju i liczby śladów rejestrowanych przez organy procesowe funkcjonują następujące modele organizacyjne oględzin:

- oględziny, które są dokonywane w sposób samodzielny przez jednego policjanta służby kryminalnej,
- oględziny dokonywane przez policjanta służby kryminalnej, służby śledczej lub odpowiedniej komórki służby prewencyjnej wraz z policjantem komórki techniki kryminalistycznej lub specjalistą niebędącym funkcjonariuszem organów procesowych,
- oględziny dokonywane przez stały lub doraźnie powoływany zespół lub zespoły².

Podczas prowadzenia oględzin miejsca zdarzenia podejmowane są czynności techniczno-kryminalistyczne, które sprowadzają się do wykonania fotografii, wykonania szkicu ogólnego z podaniem istotnych wymiarów, ujawnienia i zabezpieczenia śladów za pomocą standardowego wyposażenia techniczno-kryminalistycznego oraz szkiców szczegółowych. Kryminalistyka wyróżnia trzy rodzaje fotografii, do których należą: zdjęcia dokumentacyjne, badawcze, wykrywcze. Fotografie dokumentacyjne zawierają portrety przestępców, podejrzanych i umieszczane są w registraturach, a następnie wykorzystywane przy identyfikacji.

Pierwszą metodą jest mikrofotografia uwidaczniająca i utrwalająca cechy możliwe do dostrzeżenia pod mikroskopem dzięki wcześniej wykonanym zdjęciom. Drugą metodą jest makrofotografia uwidaczniająca niewielkie obiekty w dużych rozmiarach, jak np. ślady linii papilarnych.

W przypadku zaistnienia sytuacji, w których przestępstwo ma charakter skomplikowany zarówno pod względem stanu faktycznego, jak i prawnego, działania kontynuuje tzw. grupa operacyjno-procesowa. Zajmuje się ona zorganizowaniem, przeprowadzeniem, udokumentowaniem wszelkich czynności zmierzających do ustalenia i wyjaśnienia okoliczności popełnionego przestępstwa, wykrycia i zatrzymania jego sprawcy, a także ujawnienia, zebrania, zabezpieczenia i utrwalenia śladów. Grupy, o których była mowa powyżej, mają charakter doraźny lub stały.

Niedopuszczalne jest, aby w miejscu zdarzenia nastąpiło jakiegokolwiek zniszczenie lub uszkodzenie śladów, dlatego każde miejsce zdarzenia powinno być zabezpieczone. Należy uwzględnić przy tym:

- orientację ogólną dotyczącą miejsca i samego zdarzenia,
- czynności mające na celu zapobieżenie lub złagodzenie dalszego skutku zdarzenia,
- zabezpieczenie śladów przed ich zniszczeniem.

Kodeks postępowania karnego w art. 297 § 1 pkt 5 stanowi, iż celem postępowania przygotowawczego jest zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu. Zabezpieczenie miejsca zdarzenia stanowi element ochrony, która rozumiana jest jako zespół różnych czynności zmierzających do zapobiegnięcia działań niepożądanych.

W prowadzeniu oględzin miejsca zdarzenia kryminalistyka wypracowała dwie podstawowe metody. Pierwsza to metoda obiektywna polegająca na szczegółowym, systematycznym

¹ K. Juszk a, *Jakość czynności kryminalistycznych*, Oficyna wydawnicza Verba, Lublin 2007, s. 38.

² E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2008, WAIP, s. 207.

badaniu miejsca, znajdujących się na nim przedmiotów i śladów, według określonej kolejności³. Przy tej metodzie najczęściej stosowany jest dośrodkowy sposób badania miejsca zdarzenia, który polega na tym, że zaczynając od obszarów zewnętrznych i poruszając się po spirali, stopniowo badamy kolejne fragmenty, dochodząc w końcu do centrum obszaru oględzin. Metoda ta jest stosowana najczęściej w sytuacjach, kiedy nie ma dostatecznych informacji pozwalających na przynajmniej ogólne określenie wstępnej wersji przebiegu zdarzenia.

Drugą metodą jest metoda subiektywna, która polega na odtworzeniu drogi poruszania się sprawcy i szukaniu przy tym kolejnych śladów związanych z jego działaniem. W tym przypadku stosuje się odśrodkowy sposób poruszania się na miejscu zdarzenia polegający na rozpoczęciu działań od samego centrum.

Miejsce zdarzenia może obejmować od 3 metrów do kilkunastu kilometrów w zależności od rodzaju zdarzenia. Nietypowym bardzo rozległym miejscem badań może być np. miejsce katastrofy lotniczej. W tego typu przypadkach należy na samym początku zabezpieczyć teren katastrofy, uniemożliwiając wejście osobom postronnym. Na takim obszarze pracuje ekipa dokonująca oględzin, ale także wielu specjalistów, techników, ratowników medycznych i lekarzy sądowych. Przy dokonywaniu oględzin miejsca katastrofy lotniczej zabezpieczany jest także wrak, w tym przypadku samolotu. W toku oględzin dokonuje się m.in. przeszukania terenu pod powierzchnią gruntu, gdzie mogą znajdować się przedmioty należące do osób przebywających na pokładzie samolotu czy też części samego samolotu tkwiące w ziemi. Odrębna problematyka związana jest z czynnością dokonania oględzin zwłok, ich zebrania z miejsca zdarzenia, zabezpieczenia przed uszkodzeniem i podjęcia późniejszych badań DNA. Bardzo często jednak przy tego typu zdarzeniach mogą zaistnieć sytuacje wymagające ogromnego doświadczenia, a przede wszystkim dokładnego przemyślenia dalszych działań, jak np. przeniesienie zwłok, które mogą być rozkawałkowane lub zwięzłone. DVIT, czyli *Disaster Victim Identification Team*⁴ to zespół specjalistów dokonujących identyfikacji zwłok ofiar katastrof dzięki odpowiedniemu przeszkoleniu. Zespoły takie funkcjonują m.in. w Holandii, Anglii i Belgii. DVIT zajmuje się zabezpieczeniem wszystkiego, co może posłużyć w dalszej identyfikacji, uwzględniając ślady linii papilarnych, uzębienia itp., gdyż w opinii lekarzy sądowych to uzębienie i kości uważane są za najbardziej trwałe części organizmu ludzkiego.

Dokonanie oględzin wymaga usystematyzowania związanych z nim czynności i wymaga przeprowadzenia ich trój etapowo:

1. Etap przygotowawczy związany jest z czynnościami poprzedzającymi oględziny miejsca zdarzenia, wśród których należy uwzględnić czynności związane z zabezpieczeniem miejsca zdarzenia polegające głównie na zebraniu informacji o zdarzeniu, jego charakterze, przebiegu, osobach uczestniczących w nim, a także przedmiotach z nim związanych. Zmierzają do ustalenia i ujęcia osób podejrzanych o dokonanie przestępstwa. Następnie prowadzona jest analiza dotycząca wstępnych wiadomości o zdarzeniu. Do ostatnich należą czynności porządkowo-organizacyjne podejmowane tuż po przybyciu grupy operacyjno-procesowej w rejon miejsca oględzin, która sprawdza prawidłowość zabezpieczenia obszaru oględzin przed zanieczyszczeniem lub utratą materiału dowodowego, wyznacza stanowisko kierowania oględzinami poza zabezpieczonym obszarem, określa kierunki dalszych działań i ich kolejność.

³ Ibidem s. 209.

⁴ <http://www.anzppa.org.au/resources-and-links/disaster-victim-identification>, dostęp: 12.02.2013 r.

2. Etap zasadniczy obejmuje czynności ekipy oględzinowej na miejscu zdarzenia i wyróżnia tym samym fazę wstępną i fazę oględzin szczegółowych. Pierwsza z nich następuje w chwili wejścia zespołu oględzinowego na teren oględzin, który dokonuje rozpoznania miejsca zdarzenia, jego struktury i właściwości, zapoznając się z otoczeniem i uściślając przy tym jego położenie, ustala plan i przydziela zadania. W fazie oględzin szczegółowych natomiast podejmowane są już wcześniej wspomniane czynności techniczno-kryminalistyczne, które zmierzają do odtworzenia przebiegu zdarzenia z uwzględnieniem faktu, czy obszar jest zamknięty czy otwarty. Faza ta obejmuje czynności statyczne, które nie są związane z dokonywaniem jakichkolwiek zmian na miejscu zdarzenia, i czynności dynamiczne, które związane są ze zmianami zachodzącymi jako naturalny skutek aktywnego działania polegającego na zabezpieczeniu i wstępnym badaniu śladów przestępstwa.

3. Etapem, który kończy oględziny i stanowi ich podsumowanie, zebranie wyników z przeprowadzonych badań i dąży do zakończenia tej czynności procesowej, jest tzw. etap końcowy. Należy uwzględnić dokonanie kontrolnego przeglądu obszaru oględzin i sprawdzić, czy nic nie zostało pominięte, sprawdzić całość dokumentacji pod kątem zgodności ze stanem faktycznym i wymaganiami procedury karnej, a na koniec odczytać sporządzony protokół. Zdarzają się jednak przypadki, których nie można przewidzieć, a do takich należą m.in. warunki atmosferyczne, i dlatego w takich sytuacjach przewidziana jest możliwość powtórnego przeprowadzenia czynności. W takiej sytuacji badany teren powinien być zabezpieczony do chwili polepszenia się aury i wznowienia oględzin. Oczywiście sytuacja taka zawsze niesie ryzyko bezpowrotnej utraty śladów.

Dokonanie oględzin osób, rozumiane jest jako oględziny ciała osoby żyjącej. W zasadzie można by zacząć od próby ustalenia tego, kim jest osoba. Osobą jest ciało żywego człowieka wraz ze znajdującą się na nim garderobą⁵.

Podstawą prawną dokonania tej czynności jest art. 208 k.p.k. który stanowi, że „oględzin lub badań ciała, które mogą wywołać uczucie wstydu, powinna dokonać osoba tej samej płci, chyba że łączą się z tym szczególne trudności; inne osoby odmiennej płci mogą być obecne tylko w razie konieczności”. Treść ww. artykułu stoi na straży tego, by podczas dokonania oględzin godność człowieka nie została naruszona. Oględzinom poddane są podmioty: oskarżony, podejrzany, świadek oraz pokrzywdzony. Artykuł 74 § 2 k.p.k. stanowi, że „oskarżony jest obowiązany poddać się:

- 1) oględzinom zewnętrznym ciała oraz innym badaniom nie połączonym z naruszeniem integralności ciała; wolno także, w szczególności od oskarżonego, pobrać odciski, fotografować go oraz okazać go w celach rozpoznawczych innym osobom,
- 2) badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz badaniom połączonym z dokonaniem zabiegów na jego ciele, z wyjątkiem chirurgicznych, pod warunkiem, że dokonywane są przez uprawnionego do tego pracownika służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu oskarżonego, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest nieodzowne; w szczególności oskarżony jest obowiązany przy zachowaniu tych warunków poddać się pobraniu krwi, włosów lub wydzielin organizmu z zastrzeżeniem pkt 3,
- 3) pobraniu przez funkcjonariusza Policji wymazu ze śluzówki policzków, jeżeli jest to nieodzowne i nie zachodzi obawa, że zagrażałoby to zdrowiu oskarżonego lub innych osób”.

Artykuł 74 § 3 k.p.k. stanowi, że „w stosunku do osoby podejrzanej można dokonać badań lub czynności, o których mowa w § 2 pkt 1, a także, przy zachowaniu wymagań

⁵ K. Juszkowa, *Jakość czynności...*, op. cit., s. 46.

określonych w § 2 pkt 2 lub 3, pobrać krew, włosy, wymaz ze śluzówki policzków lub inne wydzieliny organizmu”.

W art. 192 § 4 k.p.k. czytamy, że „dla celów dowodowych można również świadka, za jego zgodą, poddać oględzinom ciała i badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu”. Przy dokonywaniu tego rodzaju oględzin powinno się poddać obowiązkowo również oględzinom odzieży osoby, posiadającą być może ślady, które będą potrzebne w późniejszej fazie. Ślady, które ma na sobie osoba poddana oględzinom mogą ulec umyślnemu bądź nieumyślnemu zatarciu, dlatego należy zabezpieczać do badań całą odzież.

Oględziny osób przeprowadza lekarz wezwany w charakterze biegłego, który dokładnie ogląda osobę i poddaje ją badaniom. Wymienione wyżej trzy kroki działań podejmowanych przez biegłego lekarza można utrwalac za pomocą środków foto-wideo, przy czym należy uwzględnić umiejscowienie, kształt i rozmiar. Podlegają temu:

- uszkodzenia ciała, takie jak rany, oparzenia, zdrapania, blizny, guzy, otarcia, deformacje, tatuaże,
- ślady zabrudzenia, zamoczenia, okopcenia, nadpalenia tkanek,
- wszelkie ślady na odzieży oraz przedmioty znajdujące się w kieszeniach lub ukryte w odzieży⁶.

Oględzin ciała osoby pokrzywdzonej na skutek popełnienia przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności nie może dokonywać Policja. Do ich obowiązku należy skierowanie takiej osoby na badania tuż po otrzymaniu informacji, że takie zdarzenie miało miejsce. W przypadku dokonania oględzin ciała wyróżnia się trzy rodzaje badań:

- ginekologiczne, które są połączone w razie konieczności z zabezpieczeniem przez lekarza śladów lub innych materiałów mających związek z przestępstwem,
- inne badania lekarskie związane z rodzajem, a także charakterem doznanych obrażeń,
- połączone z zabezpieczeniem przez lekarza dowodów i innych materiałów mających związek z przestępstwem.

Nie ma reguły wskazującej na przebieg dokonywania tego typu oględzin w taki sam sposób, wszystko zależy od typu popełnionego przestępstwa.

W przypadku dokonania zabójstwa z broni palnej głównie uwaga skupiona jest na dłoniach podejrzanego i to właśnie one są w pierwszej kolejności poddawane oględzinom. Ślady znajdujące się na broni lub odzieży nietrudno zidentyfikować. Problem pojawia się, gdy pochodzą one z pozostałości po wystrzale, są to tzw. mikroślady, których nie da się zauważyć gołym okiem i tym samym można je szybko zatrzeć bądź zniszczyć. Dlatego dzięki nowej i szybko rozwijającej się technice takie ślady zabezpiecza się, stosując metody kumulujące i topograficzne. Te pierwsze polegają na zbieraniu osmałeń pochodzących z różnych miejsc przy pomocy zwilżonej waty albo przyrządu w kształcie stempla do przenoszenia na taśmę (*tape-lift*) jak i za pomocą mikroskopu elektronowego. Pozwalają one na wyselekcjonowanie rzeczywistych pozostałości po strzale. W drugim przypadku zbieranie śladów odbywa się za pomocą folii klejącej lub przez odwzorowanie ręki, stosując polialkohol winylowy.

Problem pojawia się jednak, gdy jednocześnie na ręce występują włókna, krew i pozostałości po wystrzale. Wtedy należałoby użyć polialkoholu winylowego, dzięki któremu można zebrać wszystkie ślady jednocześnie.

Oględziny rzeczy obejmują zapoznanie się z wyglądem przedmiotu, jak np. pojazd, odzież, broń lub dokument. Podstawę prawną dla tego rodzaju czynności stanowi art. 207

⁶ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka...*, op. cit., s. 219.

k.p.k. Według jego treści: „w razie potrzeby dokonuje się oględzin miejsca, osoby lub rzeczy”. Do oględzin rzeczy także odnosi się art. 228 § 1 k.p.k., który stanowi, iż „przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania należy po dokonaniu oględzin, sporządzeniu spisu i opisu zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie”.

Przy dokonywaniu oględzin rzeczy mamy możliwość zapoznania się bezpośrednio z różnego rodzaju przedmiotami, zaczynając od pojazdu czy też odzieży, a kończąc na broni. Aby rozpocząć ich przeprowadzenie, należy w pierwszej kolejności stwierdzić, co mają one na celu. Należy do tego:

- utrwalenie istotnych z dowodowego punktu widzenia cech, a także właściwości rzeczy,
- wykrycie śladów znajdujących się na danej rzeczy (przede wszystkim ślady linii papilarnych, mikroślady czy też ślady biologiczne),
- wystąpienie materiału porównawczego do przeprowadzenia badań kryminalistycznych.

Czym w takim razie jest rzecz. Zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego: „Rzeczami w rozumieniu niniejszego kodeksu są tylko przedmioty materialne”. Można by powiedzieć, że rzeczą jest każdy przedmiot materialny, który z racji swego istnienia i położenia staje się nośnikiem śladów kryminalistycznych. Rzeczy są tzw. przedmiotami jednostkowymi, a więc mogą to być zwłoki, zwierzęta żywe i martwe, natomiast są także rzeczy wyodrębnione z danego zbioru, takie jak włos czy jedno drzewo.

Dlatego do przeprowadzenia oględzin rzeczy został opracowany podział na trzy grupy, w których wyróżniamy:

- przedmioty służące do realizacji działań przestępnych, takich jak wszelkiego rodzaju sprzęty, narzędzia, środki techniczne,
- przedmioty, które pochodzą z przestępstwa, np. biżuteria, dzieła sztuki lub samochody pochodzące z kradzieży,
- przedmioty noszące na sobie ślady działań przestępnych, do takich zaliczyć można np. dokumenty, do których wprowadzono przeróbki.

Każda rzecz, która zostaje poddana oględzinom, posiada cechy i właściwości, które powinny zostać uwzględnione przez organ procesowy.

Wracając natomiast to wcześniej wspomnianych cech i właściwości, dotyczą one:

- rodzaju, przeznaczenia rzeczy, a także materiału, z którego została ona wykonana,
- kształtu, koloru, numeru fabrycznego, wielkości danej rzeczy,
- śladów pozostawionych na niej przez inne rzeczy lub ludzi.

Rzecz znaleziona podczas dokonania tej czynności procesowej również staje się przedmiotem oględzin. W takiej sytuacji dokonuje się opisu zewnętrznego rzeczy, aby następnie móc przejść do dokonania oględzin w sposób szczegółowy.

Dokonuje ich organ procesowy samodzielnie, a w przypadkach korzystania z pomocy zwraca się do biegłego, aby wykonał ekspertyzę. Dzięki znalezionym przedmiotom i ich zabezpieczeniu organy procesowe otrzymują bardzo ważne informacje, które mogą przybierać postać istotnego, wartościowego materiału służącego do identyfikacji sprawcy. Najważniejszą kwestią mającą wpływ na dalsze prace dotyczące badania przedmiotu jest sposób, w jaki są one pakowane i przechowywane.

Analizując wszystkie informacje zaczerpnięte z różnorodnych źródeł, na pozór wszystko to wydaje się łatwe i w miarę zrozumiałe, jednak pojawia się pewien problem, a być może sprzeczność odnosząca się do poglądu dotyczącego powtarzalności oględzin rzeczy. Użycie stwierdzenia „sprzeczność” obejmuje różne stanowiska na ten temat w świecie naukowym. Tak np. T. Hanausek twierdzi, że „ogłędziny zarówno rzeczy, jak i inne powinny być

powtórzone kilkakrotnie”⁷. Natomiast T. Grzegorzczak uważa, że „ogłędziny rzeczy przeprowadzane w toku postępowania przygotowawczego powinny mieć miejsce tylko wówczas, gdy biorą w nich udział strony, i powinny być czynnościami, które nie powinny się powtarzać”⁸.

Dlatego tak ważne staje się to, by organy ścigania nie dokonywały w sposób pobieżny oględzin, jeżeli mają na to pozwolenie, bo taką postawą doprowadzają do niewykrycia sprawców. J. Gurgul twierdzi, że: „ślady otwierają drogę indywidualnej i grupowej identyfikacji człowieka bądź rzeczy, wytyczają kierunki pościgu, wykrywania przestępcy metodami operacyjnymi, typowania go, weryfikacji osobowych źródeł dowodowych, budowania wersji śledczych, kojarzenia spraw podobnych do aktualnie badanej, lecz jeszcze niewykrytych lub zakończonych umorzeniem postępowania”⁹.

W kryminalistyce funkcjonuje zasada określana mianem tzw. „siedmiu złotych pytań”, które pomagają w uzyskaniu odpowiedzi na pytania stawiane w toku całego postępowania. Sformułowane zostały przez H. Grossa i są powszechnie akceptowane przez kryminalistów. Brzmia następująco:

1. **Co się zdarzyło?** Pytanie to wyjaśnia nam, czy mamy styczność z przestępstwem umyślnym, czy ze zdarzeniem o jakimś innym charakterze, np. z samobójstwem.

2. **Gdzie zaistniało zdarzenie?** To pytanie odnosi się do miejsca zdarzenia i dotyczy jego rzeczywistego ustalenia, podjęcia wszelkich działań operacyjno-rozpoznawczych i śledczych.

2. **Kiedy?** Pytanie odnosi się do czasu, wyjaśnia okoliczności, jakie miały miejsce. Występuje tu możliwość sprawdzenia osób podejrzanych i możliwość ich ewentualnego wykluczenia, która zostaje potwierdzona przez ich alibi.

4. **W jaki sposób dokonano przestępstwa? I czym dokonano przestępstwa?** Te dwa pytania można ze sobą połączyć, gdyż mają one z reguły na uwadze ustalenie tzw. *modus operandi* sprawcy, co sprowadza się zarówno do określenia, jakimi narzędziami popełniono przestępstwo, jak i w jaki sposób zostały one użyte.

5. **Dlaczego popełniono przestępstwo?** Pytanie odnosi się do motywów i pobudek działania sprawcy, a także do jego trafnego wytypowania. Przede wszystkim należy tu uwzględnić pozostawione ślady i sposób, w jakim sprawca działał.

6. **Kto dokonał przestępstwa?** Tak brzmi ostatnie pytanie, które można określić jako zwieńczenie wszystkich dotychczasowych ustaleń. Właściwie przeprowadzone oględziny wraz z czynnościami towarzyszącymi, po połączeniu w jedną całość wiele działań procesowych, operacyjnych, technicznych i intelektualnych, powinny przynieść spodziewane efekty w osiągnięciu nadrzędnego celu, jakim jest ustalenie sprawcy przestępstwa¹⁰.

Artykuł 209 § 1 k.p.k. dotyczy oględzin zwłok i stanowi, że „jeżeli zachodzi podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci, przeprowadza się oględziny i otwarcie zwłok”.

Pierwszym krokiem jest stwierdzenie faktu śmierci, czyli tzw. śmierci mózgowej, która powinna być potwierdzona jednomyślnie przez trzech lekarzy, w tym co najmniej jed-

⁷ T. Hanausek, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, wyd. V, Zakamycze, Kraków 2005, s. 130.

⁸ K. Juszcza, *Jakość czynności...*, op. cit., s. 56.

⁹ J. Gurgul, *Oględziny – kwestie wybrane*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 7–8, s. 45.

¹⁰ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka...*, op. cit., s. 206.

nego specjalisty w dziedzinie anestezjologii i intensywnej terapii oraz jednego specjalisty w dziedzinie neurologii lub neurochirurgii.

Przywołany powyżej artykuł stwierdza, że mamy do czynienia z oględzinami zewnętrznymi (inspekcją) oraz wewnętrznymi (otwarcie). Oględziny zewnętrzne obejmują szczegółowe stwierdzenie rozmieszczania i nasilenia znamion śmierci wczesnych i późnych, reakcji tkanek w procesie ich obumierania, zanieczyszczeń powłok ciała płynami ustrojowymi, wydzielinami i wydaliniami lub substancjami obcego pochodzenia, a także na stwierdzeniu obrażeń ciała z uwzględnieniem podziału na obrażenia powstałe za życia i po śmierci.

Drugi etap natomiast polega na otwarciu co najmniej trzech głównych jam ciała: czaszki, klatki piersiowej wraz z szyją, jamy brzusznej oraz zbadaniu zawartych w nich narządów w celu ustalenia przyczyny śmierci i okoliczności jej towarzyszących. Ponadto, dokonując oględzin zwłok (ale też miejsca ich znalezienia), należy w pierwszej kolejności poszukiwać odpowiedzi na następujące pytania:

- Jaka była przyczyna zgonu?
- Kiedy zgon nastąpił?
- Czy pokrzywdzony mógł samodzielnie dokonać czynności, które doprowadziły do zgonu, oraz czy obrażenia widoczne na zwłokach mogły być dokonane własnoręcznie przez pokrzywdzonego?
- Czy na zwłokach i w miejscu ich znalezienia widoczne są ślady walki (obrażenia obronne, przewracane przedmioty itd.)?
- Gdzie znajduje się przedmiot, za pomocą którego spowodowany został zgon lub obrażenia widoczne na ciele pokrzywdzonego?¹¹.

Oględzin zwłok dokonuje organ procesowy – w toku postępowania przygotowawczego prokurator, natomiast w toku postępowania jurysdykcyjnego sąd z udziałem biegłego lekarza. Policja może przeprowadzić takie oględziny, ale tylko w przypadkach niecierpiących zwłoki pod warunkiem powiadomienia o tym prokuratora.

Zgodnie z art. 209 § 3 k.p.k. „ogłędzin zwłok dokonuje się na miejscu ich znalezienia. Do czasu przybycia biegłego oraz prokuratora lub sądu przemieszczać lub poruszać zwłoki można tylko w razie konieczności”¹². Przy dokonaniu oględzin każda część garderoby powinna być zdejmowana i umieszczana w odrębnych opakowaniach, gdyż może posiadać istotne ślady biologiczne podlegające zabezpieczeniu.

Otwarcie i ekshumacja zwłok są czynnościami niepowtarzalnymi, które powinny być udokumentowane w protokole zgodnie z art. 143 §1 pkt 3, 4 k.p.k. Z oględzin i otwarcia zwłok biegły sporządza opinię z zachowaniem wymagań art. 200 § 2, który wskazuje, że:

„Opinia powinna zawierać:

- 1) imię, nazwisko, stopień i tytuł naukowy, specjalność i stanowisko zawodowe biegłego,
- 2) imiona i nazwiska oraz pozostałe dane innych osób, które uczestniczyły w przeprowadzaniu ekspertyzy, ze wskazaniem czynności dokonanych przez każdą z nich,
- 3) w wypadku opinii instytucji, także pełną nazwę i siedzibę instytucji,
- 4) czas przeprowadzanych badań oraz datę wydania opinii,
- 5) sprawozdanie z przeprowadzonych czynności i spostrzeżeń oraz oparte na nich wnioski,
- 6) podpisy wszystkich biegłych, którzy uczestniczyli w wydaniu opinii”.

¹¹ M. Całkiewicz, *Oględziny zwłok i miejsca ich znalezienia*, Wyd. Poltext, Warszawa 2010, s. 56, 57.

¹² K. Juszcza, *Jakość czynności...*, op. cit., s. 60.

2. Oględziny w ujęciu procesowym

W literaturze kryminalistycznej nie znajduje się konkretnej definicji oględzin jako czynności procesowej. Właśnie dlatego należy zacząć od wyjaśnienia samej czynności procesowej, która jest szczególnego rodzaju działaniem podejmowanym przez organy procesowe (np. przed sądem w toku postępowania sądowego, przed organem administracji w toku postępowania administracyjnego), skutkiem której jest ukształtowanie pozycji procesowej strony dokonującej czynności, jak również rozstrzygnięcie kwestii będącej przedmiotem sprawy.

Oględziny nie są tylko analizą spostrzeżeń zmysłowych, stanowią element przyczynowo-skutkowy, do osiągnięcia którego dochodzi się w ramach dedukcji i weryfikacji wielu wersji kryminalistycznych.

Takie ujęcie oględzin prowadzi do stwierdzenia i określenia ich jako czynności stającej się fundamentem dla postępowania karnego.

Z bardziej ogólnego punktu widzenia można powiedzieć, że oględziny należą do czynności obligatoryjnych, które są podejmowane w przypadkach domniemanego działania przestępczego, pozostawiającego ślady.

Według literatury przedmiotu, co do zasady, oględziny mogą być przeprowadzone po formalnym wszczęciu postępowania, jednak jak od każdej reguły występuje wyjątek, a w tym przypadku wprowadza go art. 308 § 1 k.p.k.: „W granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, prokurator albo Policja może w każdej sprawie, w wypadkach niecierpiących zwłoki, jeszcze przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt 1 w stosunku do osoby podejrzanej, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu. Po dokonaniu tych czynności, w sprawach, w których prowadzenie śledztwa przez prokuratora jest obowiązkowe, prowadzący postępowanie przekazuje sprawę niezwłocznie prokuratorowi”.

Organ procesowy ma obowiązek realizowania nakładanych mu przez ustawodawcę celów, ale także musi w należyty i właściwy sposób stosować normy procesowe. Powinien mieć on na uwadze uzasadnianie dokonania oględzin na każdym ich etapie, w sposób właściwy wykorzystywać wiedzę kryminalistyczną, ale także powinien wiedzieć, jakie są procesowe skutki prawidłowego przeprowadzenia oględzin.

W procesowym ujęciu oględzin dużą rolę odgrywa organ procesowy i od niego zależy bardzo wiele. W przypadku gdy dokonuje on oględzin, nie może opierać się tylko na aktywności stron, jego zadaniem jest branie pod uwagę wyników, jakie zostały uzyskane, i jak one odnoszą się do postępowania karnego.

Można by wnioskować, że organ procesowy w sposób dowolny działa i podejmuje wszelkie decyzje. Otóż nie, jego udział zależy od rodzaju danego zdarzenia, które tym samym staje się przedmiotem postępowania.

Po głębszej analizie organ procesowy podejmuje decyzję odnośnie sposobu przeprowadzenia oględzin, powiadomienia innych osób, które są niezbędne do ich przeprowadzenia, gdyż posiadają specjalistyczną wiedzę z danej dziedziny, pozwalającą na zebranie odpowiedniej ilości śladów, a także na ich analizę.

Świadomość znaczenia procesowego oględzin pozwala nie tylko na wzmocnienie samego

procesu wykrywczego, ale umożliwia weryfikację wersji przedstawionych przez strony procesowe, co staje się gwarancją przestrzegania prawa do obrony.

Znaczenie procesowe oględzin nakłada na organ procesowy obowiązek spisania protokołu, o którym mowa w art. 143 § 1 pkt 3 k.p.k., z jak najbardziej możliwą dokładnością oraz podaniem w nim informacji w sposób niebudzący jakichkolwiek wątpliwości.

W prawie karnym procesowym została również przewidziana możliwość odtworzenia tego protokołu w dalszych etapach postępowania karnego, odnosi się to do informacji związanych z przedmiotem oględzin, stanowiskiem stron postępowania, do innych uczestników, jeżeli takowi byli.

Problem stanowi pytanie: Czy oględziny to czynność niepowtarzalna? W literaturze tematu występują różne opinie na ten temat. J. Jarosz dopuszcza możliwość powtórzenia tej czynności kryminalistycznej. Postuluje, aby bezpośrednio po przeprowadzeniu oględzin miejsca zdarzenia ekipa przeprowadzająca tę czynność omówiła uzyskane wyniki i oceniła *ex post* poprawność przeprowadzonej czynności. Dyskusja taka w pewnych przypadkach wykazałaby, że nie wszystkie zagadnienia zostały wyjaśnione w wystarczający sposób, stąd też mogłaby zaistnieć konieczność ponownego przeprowadzenia oględzin¹³.

Jednak inne stanowisko odnajdujemy w art. 452 § 1 k.p.k.: „Sąd odwoławczy nie może przeprowadzić postępowania dowodowego co do istoty sprawy”. Wskazując art. 452 § 2 k.p.k., możemy mówić o wyjątku od zasady, gdyż sąd odwoławczy dopuszcza dowody na rozprawie, jeżeli nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Dowody można dopuścić również przed rozprawą.

Reasumując, należy wskazać, że obiektywizm wiedzy płynącej z ustaleń poczynionych w trakcie oględzin powinien znaleźć odzwierciedlenie w procesie decyzyjnym organu procesowego prowadzącego postępowanie karne, którego zadaniem jest realizacja dyrektyw zawartych w art. 2 k.p.k.:

„§ 1. Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby:

- 1) sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba, której nie udowodniono winy, nie poniosła tej odpowiedzialności,
- 2) przez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, lecz również w zapobieganiu im oraz w umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego,
- 3) zostały uwzględnione prawnie chronione interesy pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności,
- 4) rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie.

§ 2. Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne”.

Świadomość potrzeby przeprowadzenia oględzin zwiększa możliwość efektywności docierającej do prawdy obiektywnej, a tym samym ma na celu zapewnienie szybkości postępowania karnego.

¹³ J. Jarosz, *Pojęcie i cel oględzin miejsca zdarzenia* [w:] *Kryminalistyka*, cz. I, red. J. Widacki, Katowice 1980, s. 35–36.

3. Zasady kryminalistyczne

Aby oględziny zostały przeprowadzone w sposób sprawny i efektywny, należy przestrzegać zasad, które zostały przyjęte zarówno w teorii, jak i w praktyce kryminalistycznej, opierających się na procedurach procesowo-kryminalistycznych. Należą do nich:

1. **Zasada planowania działań** – polega na konieczności uporządkowania wielu aspektów czynności wykonawczych przed, w trakcie i po dokonaniu oględzin, mając na celu stworzenie ramowego planu, według którego będą podejmowane działania. Kierownik grupy operacyjno-procesowej przy planowaniu ściśle określonych działań musi wykazywać się wiedzą, ale również doświadczeniem. Taki plan obejmuje następujące zagadnienia:

- rodzaj, kolejność i zasady wykonywania poszczególnych operacji związanych z badaniem miejsca zdarzenia,
- skład grupy operacyjno-śledczej i przewidywany przydział zadań dla poszczególnych jej członków,
- środki techniczne, które mają być użyte w toku badania miejsca zdarzenia,
- inne dodatkowe czynności, które należy wykonać w związku ze zdarzeniem.

2. **Zasada szybkości działania** – wiązać się powinna nie tylko z jak najszybszym przybyciem na miejsce zdarzenia, ale także z możliwością prowadzenia badań tego miejsca w jak najkrótszym czasie. Czas odgrywa bardzo ważną rolę, gdyż istnieje prawdopodobieństwo zniszczenia śladów lub ich zatarcia.

3. **Zasada dokładności** stwierdza, że wszelkie czynności podejmowane podczas dokonania oględzin powinny być przeprowadzone w sposób dokładny i szczegółowy. Niedopuszczalne jest, aby w wyniku niedopatrzania coś zostało pominięte i przeoczone.

4. **Zasada instrumentalizacji działań** ma na celu zapewnienie użycia odpowiednich środków technicznych, ułatwiających wykonanie czynności w dokonaniu oględzin.

5. **Zasada ekonomiki działania** stwierdza, iż zawsze należy dążyć do wyważonych proporcji pomiędzy wielkością zaangażowanych sił i środków a spodziewanymi efektami¹⁴.

6. **Zasada koordynacji działań** – należy rozumieć przez nią stworzenie takich warunków, które zapewnią powiązanie wszystkich czynności w całość w sposób harmonijny. Opiera się ona na wspólnym planie działania, gdzie wszyscy podporządkowują się organowi kierowniczemu i realizują sprawnie działania.

7. **Zasada obiektywności** ma charakter procesowy i oznacza, iż działania organu dokonującego oględzin i innych czynności towarzyszących muszą mieć charakter wszechstronny, uwzględniający wszystkie aspekty danej sprawy w celu ustalenia rzeczywistego przebiegu zdarzenia. Dlatego niedopuszczalny jest taki model postępowania, w którym koncentrujemy się na jednej wersji zdarzenia przyjętej za najbardziej prawdopodobną, bez należytego sprawdzenia pozostałych¹⁵.

8. **Zasada zachowania wartości dowodowej śladów i przeciwdziałania kontaminacji (zanieczyszczeniu śladów)** – ze względu na przeprowadzenie prawidłowego przebiegu oględzin zasadę tę należy omówić szerzej.

¹⁴ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka...*, op. cit., s. 221.

¹⁵ M. Goc, M. Pękala, *Oględziny [w:] Kryminalistyka*, red. J. Widacki, Warszawa 1999, C. H Beck, s. 28–30.

Pierwszą ważną kwestią jest to, że w dzisiejszych czasach nowoczesne techniki służące do badania śladów kryminalistycznych zostały znacznie rozszerzone co do możliwości wykrywczych i dowodowych. W toku postępowania zebrany materiał dowodowy należy odpowiednio zabezpieczyć, aby nie utracił on wartości dowodowej. Podlega on ochronie przed:

- zatarciem śladów lub ich części,
- wprowadzeniem materiału przypadkowego, w szczególności śladów pozostawionych przez osoby uczestniczące w oględzinach, a także przeniesieniem materiału z innego miejsca albo sektora oględzin,
- kontaktem z innym materiałem dowodowym, w tym doprowadzeniem do bezpośredniego kontaktu odzieży zabezpieczonej od pokrzywdzonego i od osoby podejrzanej przez składanie odzieży razem bez zabezpieczenia albo pośredniego, w szczególności przez przesłuchiwanie obu osób w tym samym pomieszczeniu lub przewożenie ich tym samym pojazdem przed zabezpieczeniem odzieży (kontaminacja)¹⁶.

Po drugie, ochrona materiału dowodowego obowiązuje już od początku podjęcia czynności i trwa aż do ich zakończenia. Dla zachowania wszelkich reguł bezpieczeństwa osoby biorące udział w dokonaniu oględzin powinny stosować odzież ochronną i środki ochronne, a także odpowiednio zabezpieczać materiał dowodowy. Następnie powinien on być przechowywany w odpowiednich dla jego bezpieczeństwa warunkach, które mają na celu zapewnienie ochrony przed zniszczeniem. Kategorycznie zabronione jest dotykanie materiału dowodowego bez ochrony, jego stan powinien pozostać niezmienny. Dodatkowe zastrzeżenie przewiduje art. 207 § 2 k.p.k.: „Jeżeli przedmiot może ulec przy badaniu zniszczeniu lub zniekształceniu, część tego przedmiotu należy w miarę możliwości zachować w stanie niezmiennym, a gdy to nie jest możliwe – stan ten utrwalić w inny sposób”.

9. **Zasada przestrzegania wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy w trakcie oględzin** – podstawowym jej celem jest wyeliminowanie zagrożeń, jakie mogą wystąpić dla życia i zdrowia osób, znajdujących się na obszarze dokonania oględzin. Do przyczyn stwarzających takie zagrożenia możemy zakwalifikować:

- uszkodzenia dotyczące budowli, maszyn i urządzeń technicznych,
- uszkodzenia różnych instalacji technicznych,
- zagrożenia w przypadku kontaktu z niebezpiecznymi materiałami chemicznymi czy wybuchowymi,
- zagrożenia w przypadku kontaktu z niebezpiecznymi narzędziami, np. bronią palną,
- zagrożenia w przypadku kontaktu z materiałem biologicznym będącym nośnikiem wszelkiego rodzaju bakterii lub wirusów,
- kontakt z wszelkiego rodzaju insektami.

4. Kryterium podmiotowe i kryterium przedmiotowe

Podejmowanie czynności oględzin opiera się na tym, co ma być ich przedmiotem, czyli miejscem, osobą lub rzeczą.

Drugie kryterium to kryterium podmiotowe uwzględniające różne podmioty dokonujące tej czynności:

1. Oględziny dokonywane przez Policję w ramach art. 308 § 1 k.p.k.:

¹⁶ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka...*, op. cit., s. 222.

„W granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, prokurator albo Policja może w każdej sprawie, w wypadkach niecierpiących zwłoki, jeszcze przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt 1 k.p.k w stosunku do osoby podejrzanej, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu. Po dokonaniu tych czynności, w sprawach, w których prowadzenie śledztwa przez prokuratora jest obowiązkowe, prowadzący postępowanie przekazuje sprawę niezwłocznie prokuratorowi”.

2. Oględziny jako czynność stanowiąca element postępowania przygotowawczego zmierzająca do realizacji celów tego postępowania jest dokonywana przez:

- a) prokuratora prowadzącego śledztwo na podstawie art. 311 § 1 k.p.k.;
- b) prokuratora w toku śledztwa, który na podstawie art. 311 § 2 k.p.k. może powierzyć Policji przeprowadzenie śledztwa w całości lub w określonym zakresie albo dokonanie poszczególnych czynności śledztwa; w wypadkach określonych w art. 309 pkt 2 i 3 k.p.k. można powierzyć Policji jedynie dokonanie poszczególnych czynności śledztwa;
- d) Policję z inicjatywy własnej na podstawie art. 311 § 4 k.p.k. w sytuacji, o której mowa w § 2, Policja może dokonać innych czynności, jeżeli wyłoni się taka potrzeba;
- e) Straż Graniczną, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz inne organy dochodzenia, w zakresie ich właściwości na podstawie art. 312 k.p.k., uprawnienia Policji przysługują także:
 - organom Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Centralnego Biura Antykorupcyjnego, w zakresie ich właściwości,
 - innym organom przewidzianym w przepisach szczególnych.

3. Oględziny dokonywane przez sąd w toku przewodu sądowego na podstawie art. 396 k.p.k.:

„§1. Jeżeli zapoznanie się z dowodem rzeczowym lub przeprowadzenie oględzin przez pełny skład sądu napotyka znaczne trudności albo jeżeli strony wyrażają na to zgodę, Sąd wyznacza do tej czynności sędziego ze swego składu albo sąd wezwany.

§ 2. Sąd może zlecić przesłuchanie świadka sędziemu wyznaczonemu ze swego składu lub sądowi wezwanemu, w którego okręgu świadek przebywa, jeżeli świadek nie stawił się z powodu przeszkód zbyt trudnych do usunięcia.

§ 3. W czynnościach wskazanych w § 1 i 2 mają prawo brać udział strony, obrońcy i pełnomocnicy. Oskarżonego pozbawionego wolności sprowadza się tylko wtedy, gdy sąd uzna to za konieczne.

§ 4. Sędzia wyznaczony lub sąd wezwany może przeprowadzić także inny dowód, którego potrzeba wyłoni się w toku czynności wskazanej w § 1 lub 2”.

4. Oględziny dokonywane przez sąd odwoławczy na podstawie art. 452 k.p.k.:

„§ 1. Sąd odwoławczy nie może przeprowadzić postępowania dowodowego co do istoty sprawy.

§ 2. Sąd odwoławczy dopuszcza dowody na rozprawie, jeżeli nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Dowody można dopuścić również przed rozprawą”.

Podsumowując, można stwierdzić, że oględziny powinny być prowadzone przez odpowiednio powołane do tego organy, których zakres działania oparty jest przede wszystkim na przepisach Kodeksu postępowania karnego oraz innych przepisach szczególnych. Wskazane powyżej artykuły k.p.k. mają na celu jasno określić granice podejmowanych czynności. Dokonując czynności, jaką są oględziny, w praktyce można wnioskować, że nie wszystko, co jest wskazane w konkretnych przepisach, staje się adekwatne do konkretnej sytuacji, czego przykładem są katastrofy masowe mające coraz częściej miejsce i wymagające przy tym zaangażowania w większym stopniu, szybkości w działaniu, ale przede wszystkim potrzebę utworzenia specjalnych zespołów zajmujących się właśnie tymi konkretnymi zdarzeniami. Problematyka oględzin jest tak ważna i na tyle rozległa, że powinno się udoskonalać techniki kryminalistyczne, ale przede wszystkim tworzyć nowe rozwiązania na potrzeby uzyskiwania niezbędnych informacji, które w sposób jednoznaczny przyczynią się do ustalenia okoliczności, w wyniku których doszło do tego rodzaju zdarzeń, jak również pozwolą w znacznie szybszym stopniu na zabezpieczenie wszelkich niezbędnych śladów.

Bibliografia

- Całkiewicz M., 2010, *Oględziny zwłok i miejsca ich znalezienia*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa.
- Goc M., Pękała M., 1999, *Oględziny* [w:] *Kryminalistyka*, red. J. Widacki, C.H. Beck, Warszawa.
- Gruza E., Goc M., Moszczyński J., 2008, *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*, WAIP, Warszawa.
- Gurgul J., 2000, *Oględziny – kwestie wybrane*, „Prokuratura i Prawo”, nr 7–8, s. 45.
- Hanausek T., 2005, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, wyd. V, Zakamycze, Kraków.
- Hołyst B., 2007, *Kryminalistyka*, wydanie XI, Lexis Nexis, Warszawa.
- <http://www.anzpa.org.au/resources-and-links/disaster-victim-identification>
- Jarosz J., 1980, *Pojęcie i cel oględzin miejsca zdarzenia* [w:] *Kryminalistyka*, cz. I, red. J. Widacki, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Jerzewska J., 2010, *Od oględzin do opinii biegłego*, wyd. 3, ABC a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- Juszka K., 2007, *Jakość czynności kryminalistycznych*, Oficyna wydawnicza Verba, Lublin.
- Kulicki M., 1988, *Kryminalistyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Mazepa J., (red.), 2009, *Vademecum technika kryminalistyki*, Warszawa.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. Nr 16 poz. 93 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.
- Widacki J., 2008, *Kryminalistyka*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Witkowska K., 2008, *Wykorzystanie wyników oględzin w realizacji celów i zadań postępowania karnego*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy”, nr 4.

SUMMARY

Aleksandra Włodarska

Inspection in criminal proceedings – selected aspects

The article addresses the issue of inspection, which constitutes an evidentiary proceeding in criminal proceedings of great significance in the field of crime detection. Based on the rule of seven golden questions developed by H. Gross, the purpose of inspection is not only to explain the circumstances of the crime committed, but also its nature. These questions are helpful in obtaining useful information and putting it in order.

Inspection is characterized in a general way, and the characteristics of crime scene investigation, autopsy, as well as visual inspection of things and corpse are provided, based on the provisions of Code of Criminal Procedure and other legal sources. Issues such as people entitled to carry out the aforementioned inspection, its scope, time and mode are also addressed.

Key words: inspection, crime scene investigation, expert opinion, procedural body, principles of crime detection.

Data wpływu artykułu: 4.05.2015 r.

Data akceptacji artykułu: 17.07.2015 r.